
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Східноєвропейський національний університет

імені Лесі Українки

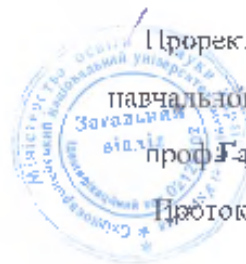
Кафедра філософії і релігієзнавства

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації

проф. Гаврилюк С.В.

Протокол № 5 від 21.02.2018р.

„Логіка

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

підготовки бакалаврів

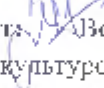
спеціальності **251 Державна безпека**

освітньої програми(спеціалізації) **Державна безпека**

Луцьк 2018

Програма навчальної дисципліни « Логіка» підготовки бакалаврів, галузі знань 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону», спеціальності 251 «Державна безпека», за освітньою програмою «Державна безпека»

Розробник: Динько Наталія Іванівна, старший викладач

Рецензент: Возиак С.С., кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології та хореографічного мистецтва Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри філософії і релігієзнавства

протокол № 7 від 22 січня 2018 р.

Завідуючи кафедрою: (Борецько І.О.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету історії, політології та національної безпеки

протокол № 3 від 8.02 2018р.

Голова науково-методичної комісії факультету (Карліна О.М.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань: 25 «Воєнні науки, національна безпека, охорона державного кордону» Спеціальність: 251 «Державна безпека», Освітня програма: «Державна безпека» Освітній ступінь: бакалавр	Нормативна
Кількість годин/ кредитів 150/5		Рік навчання: перший
		Семестр: другий
		Лекції : 40 год.
		Семінарські: 28 год
		Самостійна робота: 74год.
ІНДЗ: нема		Консультації: 8 год.
	Форма контролю: залік	

2. Анотація курсу

Вивчення науки логіки передбачає ознайомлення студентів з логічною теорією мислення і оволодіння навичками логічного аналізу, інтерпретації формалізованої мови науки логіки; виявлення логічних помилок в міркуваннях

Мета викладання дисципліни «Логіка» передбачає ознайомлення з теорією та практикою використання методології традиційної та сучасної символічної логік (класичної і некласичної).

Завдання вивчення дисципліни "Логіка" полягає у тому, щоб:

- 1) ознайомитися із теоретичними основами логіки як філософської науки про процедуру правильного, аналітичного, критичного мислення; способами організації такого мислення та законами, дотримання котрих забезпечує формальну правильність здійснення інтелектуальних операцій і є умовою їх практичної ефективності;
- 2) пізнати тенденції історичного розвитку логіки як галузі філософського та методологічного знання;
- 3) виробити практичні навички формування логічної культури мислення; критичного аналізу текстів; побудови нормованих повідомлень; освоєння прийомів формування логічної аргументації при проведенні дебатів.

Змістовий модуль 1. Предмет і значення логіки. Поняття.

Тема1. Предмет логіки – закони і форми правильного мислення.

Мислення як предмет вивчення логіки. Чуттєве пізнання і абстрактне мислення. Форми чуттєвого пізнання: відчуття, сприйняття, уява (уявлення). Специфіка абстрактного мислення.

Визначення логіки як науки. Предмет логіки – закони і форми правильного мислення. Співвідношення логіки з іншими науками про мислення. Єдність та багатоманітність логічних теорій. Логіка як наука про критерії та регулятори вивідного пізнання.

Міркування та його структура. Правильність міркування. Логічна форма міркування. Визначення логічної форми. Основні компоненти логічної форми міркувань. Формалізація як метод дослідження структури мислення: його суть, можливості та межі застосування. Основні принципи побудови формалізованих міркувань.

Логіка і мова. Семіотичний характер логіки. Поняття про знак. Види знаків. Семіотика як наука про знаки. Семіозис та його компоненти. Структура значення знаку. Виміри знакового процесу: синтаксис, семантика, прагматика. Поняття про рівні знакового процесу. Об'єктна мова та метамова.

Тема 2. Історичні етапи розвитку логічного знання.

Виникнення логіки в Древній Індії і Китаї. Логіка ньяя. Античні логічні ідеї. Силогістика Аристотеля. Логіка Середньовіччя. Логічні ідеї Ф.Бекона. Логіка Г.В.Ф.Гегеля. Інтуїціоністська логіка.

Тема 3. Поняття як форма мислення.

Поняття як форма мислення. Особливості відображення світу в поняттях. Синтаксичне і семантичне визначення понять. Місце понять у структурі процесу мислення.

Виразення понять у мові. Основні логічні прийоми формування понять: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення.

Структурні елементи поняття. Ознаки предметів думки. Різновид ознак: суттєві та несуттєві, відмітні та невідмітні. Властивості та відношення як ознаки. Зміст поняття як основа об'єднання предметів думки у клас. Смысл вимог необхідності та достатності елементів, які складають зміст поняття. Обсяг поняття як множина предметів думки. Класи. Підкласи. Елементи класу. Відношення належності елемента до класу і включення класу до класу. Закон оберненого відношення між обсягом та змістом поняття.

Види понять. Види понять за обсягом: одиничні, загальні, нульові (порожні). Специфіка збірних понять. Види понять за якістю відображуваних явищ (конкретні, абстрактні); за характером вказування елементів змісту

(позитивні, негативні); за можливістю самостійного визначення (безвідносні, відносні). Логічний аналіз поняття.

Тема 4. Відношення між поняттями.

Порівнянні і непорівнянні поняття. Сумісність і несумісність порівнянних понять. Протилежні поняття. Типи сумісності: тотожність (рівнозначність), перехрещення (частковий збіг), підпорядкування (як відношення роду і виду). Типи несумісності: спів підпорядкування, протилежність, суперечність. Використання кругів Ейлера як засобу ілюстрації відношення між поняттями

Тема 5. Логічні операції з обсягом і змістом понять.

Операції з класами понять. Об'єднання класів (додавання), перехрещення (множення), доповнення (заперечення). Основні закони логіки класів: комутативність і асоціативність операцій перетину і об'єднання; закони дистрибутивності; поглинання; контрапозиції. Закони де Моргана. **Логічні операції з обсягами понять.** Узагальнення понять. Межа узагальнення. Значення операції узагальнення у формуванні юридичних понять. Обмеження понять і межа його застосування. Операція обмеження і конкретизація наукових знань. Поділ понять. Види поділу: дихотомічний та поділ за видотвірною ознакою. Правила поділу та помилки, що трапляються при їх порушенні. Класифікація та її види: природна і штучна.

Уявлення і поняття. Визначення понять. Види визначень: реальне та номінальне. Види реальних визначень: через рід і найближчу видову відмінність; через вказівку на протилежність; генетичне; операційне; індуктивне. Види номінальних визначень: синтаксичні та семантичні. Правила визначення та помилки, можливі при їх порушенні. Прийоми подібні до визначення: опис, характеристика, порівняння. Наукова термінологія.

Змістовий модуль 2. Судження як форма абстрактного мислення.

Тема 6. Судження як основна форма логічного мислення.

Судження як основна форма логічного мислення. Речення як мовний засіб вираження судження. Структурні елементи судження. Позитивна та негативна зв'язка. Квантифікування висловлювань.

Види суджень. Просте судження Просте судження та його склад. Основні логічні типи суджень: атрибутивні судження (судження властивостей), судження з відношеннями (релятивні), судження екзистенційні (існування). Судження з простими і складними предикатами.

Категоричні судження та їх види (поділ за кількістю та якістю). Терміни категоричного судження та умови їх розподіленості. Використання кругів Ейлера для встановлення відношення між термінами категоричного судження.

Тема 7. Логічні відношення між атрибутивними судженнями.

„Логічний квадрат”. Відношення сумісності: тотожність (еквівалентність), логічне підпорядкування, субконтрарність (часткова сумісність). Відношення несумісності: контрадикторність (суперечність), контрарність (протилежність).

Тема 8. Принципи формалізації складних суджень.

Різновиди логічного зв'язку простих висловлювань у рамках складних суджень. Логічні сполучники як засіб утворення складних суджень. Кон'юнкція як вимога одночасної істинності висловлювань. Сильна та слабка диз'юнкція як заборона одночасної хибності суджень – складників. Імплікація як вираження умовно – наслідкового зв'язку (між антицидентом і консеквентом). Еквіваленція як симетричний умовний зв'язок. Методика алгоритмічного встановлення валентності складного судження за допомогою таблиць істинності. Використання аналітичних формул для побудови аналітичних таблиць з метою спрощення процедури встановлення істинності складних суджень.

Логічна характеристика питань і відповідей. Питання як вид думки. Види питань. Відкриті і закриті питання. Логічно коректні і логічно некоректні питання. Правила постановки питань. Відповіді та їх види. Прагматична характеристика питань і відповідей.

Змістовий модуль 3. Умовиводи та логічні основи аргументації.

Тема 9. Умовивід як форма мислення.

Структура умовиводу: засновки, висновок. Поняття логічного зв'язку між засновками та висновком. Поняття логічного слідування. Логічно необхідні та імовірнісні (правдоподібні) умовиводи. Види умовиводів: 1) за кількістю засновків: а) безпосередні; б) опосередковані; 2) за спрямованістю процесу міркування: а) дедуктивні; б) індуктивні; в) за аналогією.

Демонстративні та недемонстративні умовиводи: принципи розрізнення та логічні характеристики.

Тема 10. Дедуктивні умовиводи.

Необхідний характер логічного слідування в дедуктивних умовиводах. Форми дедуктивних умовиводів. Поняття правил виводу. Істинність засновків та формальна правильність міркування-гарантія істинності висновку дедуктивного міркування. Типи дедуктивних висновків: висновки, що ґрунтуються на логічних зв'язках між судженнями (висновки логіки висловлювань); висновки, що залежать від суб'єктно-предикатної структури суджень.

Чисто умовні умовиводи: висновок за транзитивністю імплікації; проста і складна контрапозиція; правило імпорзації (висновок з кон'юнктивним об'єднанням умов); правило експорзації (висновок з розділенням умов).

Умовно-категоричні умовиводи: modus ponens (ствердний модус), правильна та неправильна форма даного модусу; modus tollens (заперечний модус), його правильна та неправильна форма.

Розділово-категоричні умовиводи: modus ponendo-tollens (ствердно-заперечний) та modus tollendo-ponens (заперечно-ствердний). Визначення правомірності висновків за даними модусами.

Лематичні (умовно-розділові) умовиводи. Основа поділу лематичних умовиводів. Поняття про конструктивну і деструктивну дилеми.

Побічні (непрямі) висновки. Міркування за правилом введення імплікації. Зведення до „абсурду”. Міркування від „супротивного”.

Правила перетворення суджень на основі відношення еквівалентності. Поняття про системність побудови логіки висловлювань.

Безпосередні умовиводи (висновки шляхом перетворення суджень). Перетворення суджень та способи його здійснення. Обернення. Його види та специфіка. Протиставлення предикату, особливості проведення даної логічної операції для різних видів категоричних суджень. Висновки за „логічним квадратом”.

Простий категоричний силізізм. Структурні елементи силізізму. Загальні правила категоричного силізізму. Аксиома силізізму. Фігури силізізму. Спеціальні правила фігур силізізму. Модуси категоричного силізізму. Визначення правильних модусів категоричного силізізму за допомогою кругових схем (кругів Ейлера). Специфіка модусів четвертої фігури. Принципи демонстративного висновку з двох простих суджень **Скорочені силізізми.** Ентимема як вид простого скороченого силізізму, послідовність відновлення силізізму з ентимеми.

Поняття про полісилізізми (складні силізізми). Прогресивний та регресивний полісилізізми. Складноскорочені силізізми. Сорит, його види та специфіка. Епіхейрема, умови розгортання епіхейрем. Висновки, що ґрунтуються на логічних зв'язках між судженнями. Основні різновиди висновків із складних суджень та їх правильні модуси.

Система натурального висновку логіки висловлювань (СНВ ЛВ). Повнота і несперечливість СНВ. Правила рівносильної заміни логічних сполучників. Рівносильності, що задають способи визначення істиннісного значення формул. Принципи побудови логічного висновку в СНВ (прямого та опосередкованого припущеннями).

Умовивід та логічне слідування. Способи встановлення логічного слідування між наявними підставами та передбачуваним висновком. Кон'юнктивна нормальна формула (КНФ) та досконала кон'юнктивна

нормальна формула (ДКНФ) як засоби встановлення логічного слідування. Поняття про скорочену кон'юнктивну нормальну формулу та її ознаки. Диз'юнктивна нормальна формула (ДНФ), послідовність дій у процесі зведення формул до ДНФ.

Тема 11. Ймовірнісні міркування.

Індукція як вид не дедуктивного умовиводу. Види індуктивних умовиводів: повна та неповна індукція. Повна індукція: структура умовиводу. Математична індукція як окремий вид повної індукції. Неповна індукція та її види: популярна та наукова індукція. Популярна індукція, її еnumerативний характер. Проблематичність індуктивних узагальнень. Ймовірнісна оцінка ступеня обґрунтованості індуктивних узагальнень. Умови, що підвищують ступінь ймовірності висновків популярної індукції. Наукова індукція: принципи відбору та елімінації (усунення), що обмежують можливість випадкових узагальнень.

Індуктивні методи встановлення причинних зв'язків між явищами. Властивості причинної залежності як основа індуктивних методів узагальнення. Метод подібності та його засади: передування, необхідність та всезагальність. Метод відмінності. Об'єднаний метод подібності та відмінності та його схема. Метод супутніх змін. Метод залишків. **Умовиводи за аналогією.** Аналогія як комбінований (індуктивно-дедуктивний) висновок. Види умовиводів за аналогією: аналогія властивостей та аналогія відношень. Суворая та слабка аналогія. Умови, що підвищують ступінь ймовірності умовиводів за слабкою аналогією. Достовірність висновків суворой аналогії.

Тема 12. Логіко-епістемічні аспекти аргументації.

Аргументація і процес формування переконань. Соціальні, психологічні, лінгвістичні та логічні фактори переконуючого впливу. Доказове міркування-логічна основа формування наукових переконань.

Поняття доведення. Логічна суть операції доведення. Особливості поняття доведення у кримінальній (цивільній) справі як нормативне регулювання діяльності. Структура логічного доведення: теза, аргументи, демонстрація. Види доведення: пряме та непряме (побічне). Способи встановлення демонстративності безпосереднього слідування тези з наявних аргументів. Різновиди непрямого доведення: апагогічне (від супротивного); методом виключення (розділове).

Поняття спростування. Способи спростування: спростування тези (пряме та опосередковане); критика аргументів; виявлення логічної неспроможності демонстрації.

Правила доказового міркування. Правила по відношенню до тези й антитези (правила визначеності, несперечливості та незмінності тези). Логічні

помилки по відношенню до тези й антитези: повна і часткова підміна тези. Логічні правила та помилки, що стосуються аргументів. Вимоги істинності, несперечливості, достатності аргументів та автономності їх обґрунтування щодо тези, яка доводиться. Помилки по відношенню до аргументів: хибний аргумент, випередження основи, підміна критики тези критикою аргументів., аргумент до особи, аргумент до публіки, аргумент до мас, аргумент до авторитету, аргумент до освіченості, аргумент до жалю, аргумент до фізичної сили, аргумент до гаманця, адвокатський аргумент. Правила та помилки щодо демонстрації. Використання дедукції, індукції та аналогії в процесі аргументації.

Тема 13. Соціально-психологічні аспекти аргументації.

Паралогізми та софізми. Поняття про логічні парадокси: причини виникнення та способи уникнення парадоксальності аргументації. Логічні методи виявлення та усунення помилок та хитрощів у доведенні та спростуванні.

3. Компетенції

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- 1) об'єкт та предмет науки логіки; логічні основи аналізу мови; основні форми абстрактного мислення та логічні закони; способи визначення істинності висловлювань та особливості логічних методів, що використовуються в теоретико-пізнавальної діяльності ;
- 2) структурі та різновидах основних форм мислення; типах об'єктивних зв'язків та відношень між ними; вимог формально-логічних законів, дотримання яких визначає логічну правильність міркувань;
- 3) правил виконання логічних операцій над поняттями, судженнями, умовиводами; логічних способах доведення та спростування, прийомів ведення дискусій та полемік;
- 4) оперування логічною термінологією з метою визначення сфери функціонування раціонального (абстрактно-логічного) мислення; застосування при побудові та аналізі текстів закони та правила логіки; правильного формулювання запитання; встановлення відношення між висловлюваннями за істинністю; визначення логічних помилок в текстах та міркуваннях;
- 5) виявлення найтипівіших випадків порушень законів логіки, що зустрічаються в літературних творах, документальних текстах, в публічних промовах; наведення власних прикладів, що ілюструють знання студента про специфіку логічної організації форм абстрактного мислення; здійснення самостійно логічних операцій над поняттями, висловлюваннями, умовиводами; знаходження власних аргументів для доведення істинності і спростування хибності певних тверджень.

4. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни

	Усього	Лекцій	Семинарів	Самостійної роботи	Консультацій
Змістовий модуль 1. Предмет і значення логіки. Поняття					
T.1. Предмет логіки – закони і форми правильного мислення	2	2	-	-	-
T.2. Історичні етапи розвитку логічного знання	6	2	-	4	-
T.3. Поняття як форма мислення.	6	2	2	2	-
T.4. Відношення між поняттями.	11	2	4	4	1
T.5. Логічні операції з обсягом і змістом поняття	9	2	2	4	1
Разом за змістовим модулем 1	34	10	8	14	2
Змістовий модуль 2. Судження як форма абстрактного мислення					
T.6. Судження як основна форма логічного мислення.	9	2	2	4	1
T.7. Принципи формалізації складних суджень	15	4	2	8	1
T.8. Визначення умов істинності складних суджень	17	4	4	8	1
Разом за змістовим модулем 2	41	10	8	20	3
Змістовий модуль 3. Умовиводи та логічні основи аргументації					
T.9. Умовивід як форма мислення	16	4	2	10	-
T.10. Дедуктивні умовиводи	36	10	6	18	2
T.11. Ймовірнісні міркування	13	4	2	6	1
T.12. Логічні основи теорії аргументації	10	2	2	6	-
Разом за змістовим модулем 3	75	20	12	40	3
Всього годин	150	40	28	74	8

5. Завдання для самостійного опрацювання

Тематика завдань для самостійної роботи ідентична із вказаними темами, які подаються у таблиці «Структура навчальної дисципліни».

6. Види (форми) індивідуальних науково-дослідних завдань

Виконання ІНДЗ програмою не передбачено.

7. Розподіл балів та критерії оцінювання

Поточний контроль (мах = 40 балів)												Модульний контроль (мах=60 балів)			Загальна кількість балів
Модуль 1												Модуль 2			
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3				Мкр1	Мкр2	Мкр3	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12				
2.8	2.8	2.8	4	2.8	2.8	2.8	2.8	2.8	8	2.8	2.8	20	20	20	100

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	Для екзамену	Для заліку
90-100	Відмінно	Зараховано
82-89	Дуже добре	
75-81	Добре	
67-74	Задовільно	
60-66	Достатньо	
1-59	Незадовільно	Не зараховано

8. Рекомендована література

1. Арутюнов В.Х. Логіка / В. Х. Арутюнов, В. М. Мишин, Д. П. Кирик. – К., КНЕУ, 2000.
2. Асмус В.Ф. Логика / В. Ф. Асмус. -М., 1948.
3. Берков В.Ф. Логика / В. Ф. Берков, Я. С. Яскевич, В. Н. Павлюкевич. - Минск., 1998.
4. Бойко А.П. Логика / А. П. Бойко. – М. 1994.
5. Бочаров В.А. Основы логики / В. А. Бочаров, В. И. Маркин. – М., 1994.
6. Брюшинкин В.Н. Практический курс логики для гуманитариев / В. Н. Брюшинкин. – М., 1996.
7. Войшвилло Е.К., Дегтярёв М.Г. Логика / Е. К. Войшвилло. – М., 2001.
8. Гвоздик О.И. Логика / О. И. Гвоздик. – К., 1994.
9. Гетманова А.Д. Логика / А. Д. Гетманова. – М., 1995.
10. Григорьев Б.В. Классическая логика / Б. В. Григорьев. - М., 1996.
11. Жеребкін В.Є. Логіка / В. Є. Жеребкін. – Харків, 1995.
12. Жоль К.К. Вступ до сучасної логіки / К. К. Жоль. – К., 1992.
13. Зеґет В. Елементарная логика / В.Зеґет. – М., 1985.
14. Иванов Е.А. Логика / Е. А. Иванов. – М., 1996.
15. Івін О.А. Логіка / О. А. Івін. – К., 1996.
16. Івлєв Ю.В. Логика / Ю. В. Івлєв. – М., 1994.
17. Івлєв Ю.В. Логика для юристов / Ю. В. Івлєв. – М., 2001.
18. Карпинская О.К. Экспресс-логика / О. К. Карпинская, О. В. Ляшенко, В. С. Меськов, Я. В. Шрамко. – М.. 1997.
19. Кирилов В.И. Логика / В, И. Кириллов, А. А. Старченко. – Минск., 1995.
20. Конверський А.Є. Логіка / А. Є. Конверський. – К., 1999.
21. Конверський А.Є. Логіка для юристів / А. Є. Конверський. – К., 2000.
22. Костюк В.Н. Логіка / В. Н. Костюк. – К., 1999.

1. Кондаков Н.И. Логика / Н. И. Кондаков. – М., 1954.
2. Курбатов В.И. Логика / В. И. Курбатов. - Ростов – на Дону, 1997.
3. Логика. – Минск, 1974.
4. Малахов В.П. Основы формальной логики / В. П. Малахов. – М., 1998.
5. Марценюк С.П. Логіка / С. П. Марценюк. – К., 1993.
6. Мозгова Н.Г. Логіка / Н. Г. Мозгова. – К., 2006.
7. Руденко К.П. Логіка / К. П. Руденко. – К., 1976.
8. Светлов В.А. Практическая логика / В. А. Светлов. – М., СПб., 1995.
9. Свинцов В.И. Логика / В. И. Свинцов. – М., 1987.
10. Солодухин О.А. Логика / О. А. Солодухин. – Ростов-на-Дону., 2000.
11. Тер – Акопов А.А. Юридическая логика / А. А. Тер – Акопов. - М., 2002.
12. Тофтул В.Г. Логіка / В. Г. Тофтул. – К., 1999.
13. Формальная логика. – Л., 1977.
14. Хоменко І.В. Логіка – юристам / І. В. Хоменко. – К., 1997.
15. Хоменко І.В. Логіка для юристів / І. В. Хоменко. – К., 2001.
16. Хоменко І.В. Основы логіки / І. В. Хоменко, І. А. Алексюк. – К. 1996.
17. Челпанов Г.И. Учебник логики / Г. И. Челпанов. – М., 1994.

9. Форма підсумкового контролю

Формою підсумкового семестрового контролю є залік. У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажанням підвищити рейтинг, студент може добрати бали, виконавши письмову контрольну роботу з відповідної теми.

Залік проводиться у формі написання загальної контрольної роботи у терміни, визначені деканатом факультету.